

ਭਗਤ ਧੰਨਾ - ਸਬਦ ੨

ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ॥

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ, ਭਗਤ ਧੰਨਾ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੯੫

ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ॥

ਜੇ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਾਲਿ ਸੀਧਾ ਮਾਗਉ ਘੀਉ ॥

ਹਮਰਾ ਖੁਸੀ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੀਉ ॥

ਪਨੀਆ ਛਾਦਨੁ ਨੀਕਾ ॥

ਅਨਾਜੁ ਮਗਉ ਸਤ ਸੀ ਕਾ ॥੧॥

ਗਉ ਭੈਸ ਮਗਉ ਲਾਵੇਰੀ ॥

ਇਕ ਤਾਜਨਿ ਤੁਰੀ ਚੰਗੇਰੀ ॥

ਘਰ ਕੀ ਗੀਹਨਿ ਚੰਗੀ ॥

ਜਨੁ ਧੰਨਾ ਲੇਵੈ ਮੰਗੀ ॥੨॥੪॥

ਸਾਰ: ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤ ਨਾਲ ਗਹਿਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਦੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਇਆ ਰੂਪੀ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮਹੱਤਵ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਭੌਤਿਕ ਲਾਲਚ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਦੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ॥

ਸਮੁੱਚਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਦੈਵੀ ਊਰਜਾ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਸੀ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਦਮ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਮ ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਦਾਲਿ ਸੀਧਾ ਮਾਗਉ ਘੀਉ ॥

ਮੈਨੂੰ ਦਾਲ, ਆਟਾ ਅਤੇ ਘਿਉ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਵਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਧਾਰਨ ਲੋੜ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜੀਵਿਕਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆਂ।

ਹਮਰਾ ਖੁਸੀ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੀਉ ॥

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਕ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋਂਦ ਲਈ ਸੰਪੂਰਨਤਾ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਨ੍ਰੀਆ ਛਾਦਨੁ ਨੀਕਾ ॥

ਮੈਨੂੰ ਢੰਗ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਲੋੜ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਤੁਰਨ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਨਾਜੁ ਮਗਉ ਸਤ ਸੀ ਕਾ ॥੧॥

ਮੈਂ ਉਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੀਆਂ ਅਸਲ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਖੋਜ ਸੱਚੇ, ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਬਣਾਵਟੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ, ਜੋ ਬੇਅੰਤ, ਪਲ ਭਰ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (੧)

ਗਉ ਭੈਸ ਮਗਉ ਲਾਵੇਰੀ ॥

ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਮੰਗ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਹਾਰ ਬਾਰੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਤਾਜਨਿ ਤੁਰੀ ਚੰਗੇਰੀ ॥

ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਉੱਤਮ ਨਸਲ ਦਾ ਘੋੜਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਛਾ ਸਵੈ-ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਘਰ ਕੀ ਗੀਹਨਿ ਚੰਗੀ ॥

ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਯੋਗ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਰਜਨ ਦੀ ਇਹ ਤਾਘ ਖੁਦ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋੜਣ ਦੀ ਸੱਦ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਨੁ ਧੰਨਾ ਲੇਵੈ ਮੰਗੀ ॥੨॥੪॥

ਨਿਮਾਣਾ ਧੰਨਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਉਸ ਅੰਤਰਆਤਮਾ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਖਾਵੇ ਜਾਂ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆਂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਅੱਗੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। (੨)(੪)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਨਿਮਰਤਾ, ਭੇਲੇਪਣ ਅਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਝਿਜਕ ਮੰਗਾਂ ਉਸ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਦਗੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਭ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਤਾਪ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਜੋ ਨਿਰਵਾਹ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com